

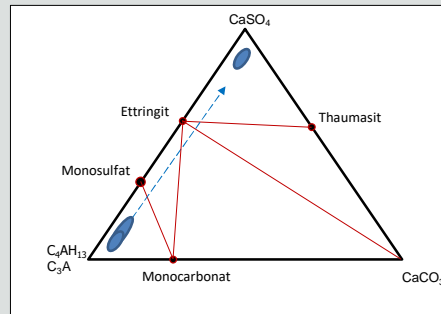
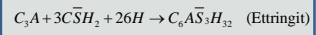

1

2

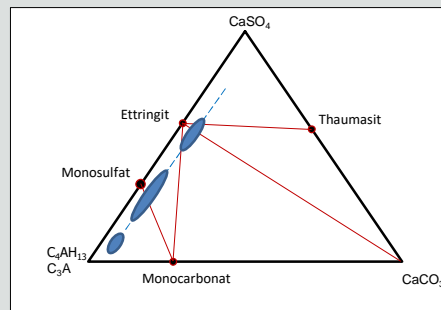
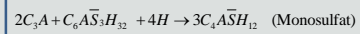
Sulfatfaser under hydratisering

Overskydende faser:
C-S-H
CH
Porevæske

3

Sulfatfaser under hydratisering

Overskydende faser:
C-S-H
CH
Porevæske

4

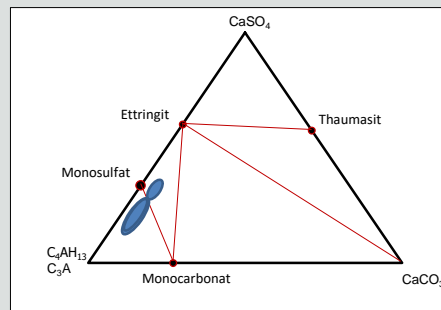
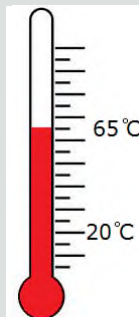
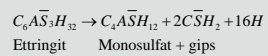
Interne sulfatkilder

- Gips i cementen
- Sulfatholdige komponenter i tilslagene
- Sulfatholdige komponenter i tilsætninger og tilsætningsstoffer
- Blandevand

5

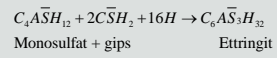
Forsinket ettringitdannelse, DEF

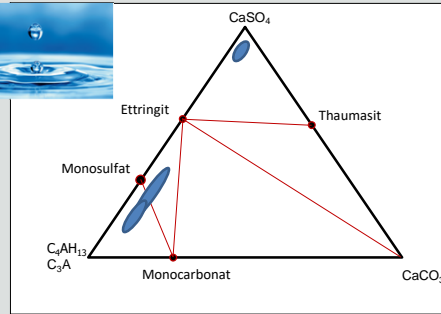
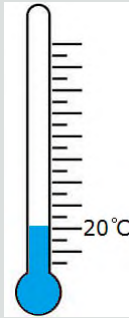
Overskydende faser:
C-S-H
CH
Porevæske

6

Forsinket ettringitdannelse

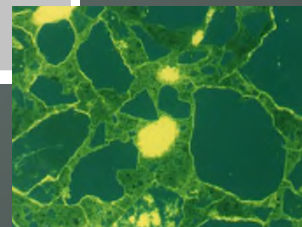
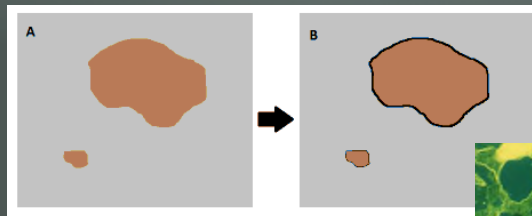
Monosulfat + gips   Ettringit

Overskydende faser:
C-S-H
CH
Porevæske

7

Forsinket ettringitdannelse

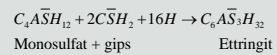
8

Forsinket ettringitdannelse

9

Eksterne sulfatkilder

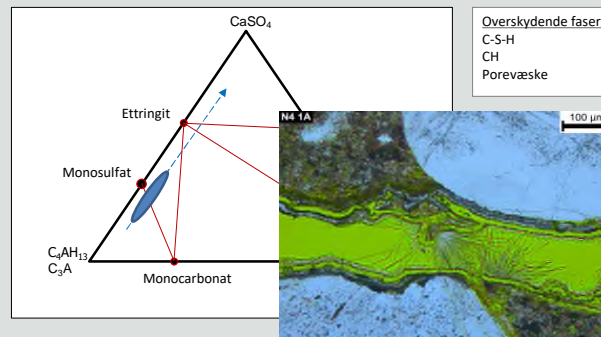
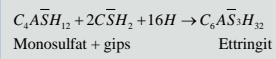
- Grundvand
- Havvand
- Spildevand
- Luftforurening
- Sulfatindhold i tøsalt
- Forsuring af gylle med svovlsyre

Sulfat

10

Sulfatfaser

11

Sulfater

Sulfatangreb i undersiden af et fundament pga. sulfatholdig jord og indtrængende vand

12

Sulfater

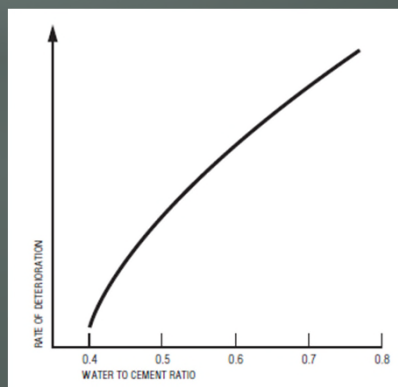
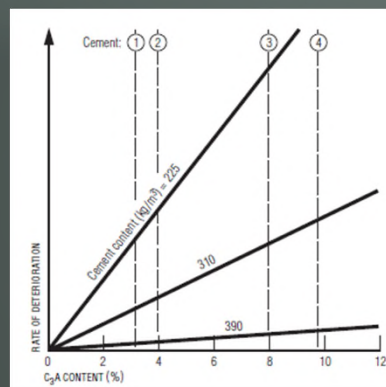

I afløbsledninger kan bakterier danne hydrogensulfid, H_2S som kan medføre et kombineret syre- og sulfatangreb

13

Hvordan undgår man sulfatnedbrydning?

14

Hvordan undgår man sulfatnedbrydning?

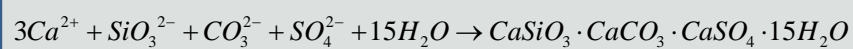
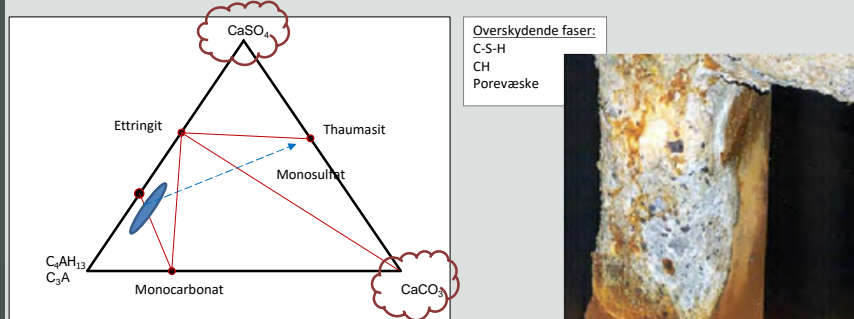
- Lavt v/c-forhold
- Højt cementindhold
- Puzzolaner
- (Lavalkali) sulfatbestandig cement (lavt C₃A-indhold)

15

Thaumasit

- Høj relativ fugtighed
- Lav temperatur (< 15°C)

16

Sulfater i havvand og tøsalt

Havvand:

- Havvand indeholder ca. 35 ‰ salt (35000 mg/l).
- Heraf ca. **7,7% SO_4^{2-} ~ 2700 mg/l**

Tøsalt:

- Der spredes 1,5-2,5 kg tøsalt pr. m^2 vej (og bro) i Danmark pr år
- Tøsalt indeholder 0,7-0,8% SO_4^{2-}
- Der tilføres **10000 – 20000 mg SO_4^{2-} per m^2 bro – hvert år!**

17

Sulfater i tøsalt

Er sulfatindholdet i tøsalt et problem for anlægskonstruktioner i Danmark?

18

Ettringitdannelse ved frost- og chloridangreb

Hvis der er luftindblanding i betonen, giver disse omdannelser ikke anledning til særlige problemer.

19

Hvordan undgår man sulfatnedbrydning?

- Lavt v/c-forhold
- Højt cementindhold
- Puzzolaner
- (Lavalkali) sulfatbestandig cement (lavt C_3A -indhold)
- **Luftindblanding**

20

Krav til luftindblanding:

- I **1954** udgav DIF " *Foreløbige retningslinier for fremstilling af luftindblandet beton*"
- **Betonnormen 1973**: »Hvis betonens overflade kan blive udsat for vekselvis frysning og optøning i vandmættet tilstand, skal der anvendes et luftindblandende tilsætningsstof«
Grænsen for luftindholdet var ikke fastsat!
- Omkring **1980** begyndte VD at stille krav til luftindholdets størrelse i danske broer, samt krav til anvendelse af lavalkalicerement.
- I **1986** udkom Basisbetonbeskrivelsen, hvor der var specifikke krav til beton udsat for frost – stort set svarende til de krav, der stilles i dag.

21

Luftindblanding i danske anlægskonstruktioner

- Konstruktioner opført frem til 1970 er sandsynligvis ikke luftindblandede
- Konstruktioner opført mellem 1970 og 1980 er måske (tilstrækkeligt) luftindblandede – afhængig af projektspecifikke krav
- Broer efter 1980 er med stor sandsynlighed luftindblandede
- Andre konstruktioner udsat for frost er sandsynligvis luftindblandede efter 1986

22

Sulfater/frost/chlorid ????

Beskadiget betonkonstruktion under utilstrækkeligt fungerende fugtisolering

23

Sulfater/frost/chlorid ????

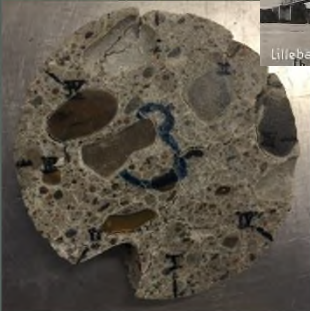
24

Sulfatnedbrydning

Lillebæltsbroen,
uskadt beton

Lillebæltsbroen, beton
med revner

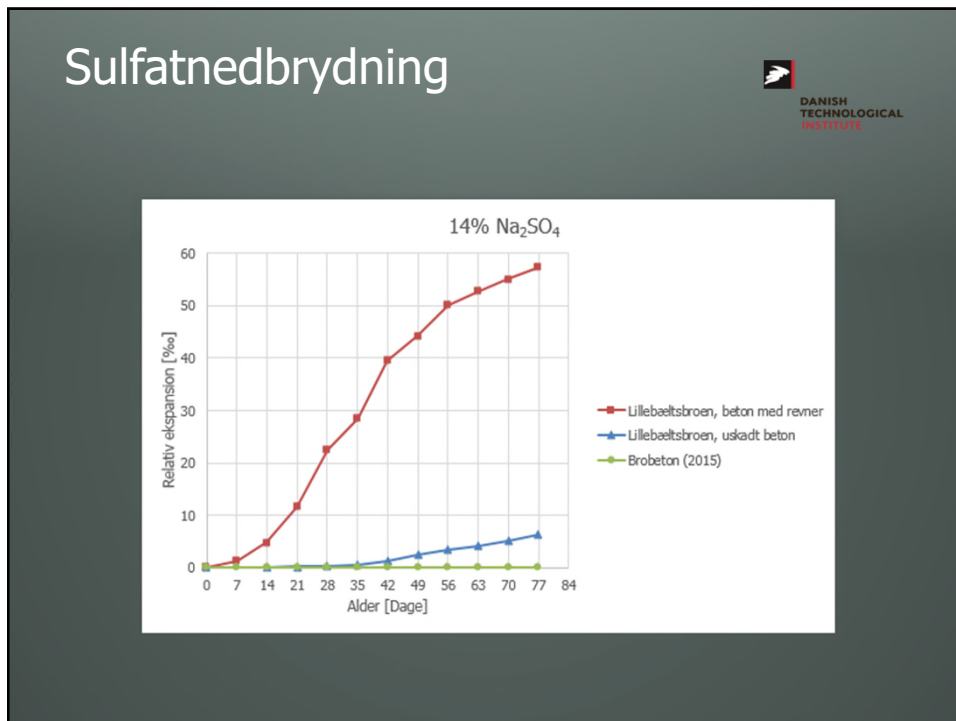

Brobeton SR5 (2015)

Lillebæltsbroen

25

26

Sulfatnedbrydning

Konklusion

- Sulfater i cement er naturligt og normalt
- Sulfater i beton kan skyldes eksterne eller interne kilder
- Sulfater kan være skadelige på en række forskellige måder, men der ses sjældent store skader i Danmark
- Tøsalt er en sulfatkilde, som har været overset
- Derfor kan der være sulfatangreb i konstruktioner udsat for tøsalt
- Konstruktioner der ikke er udført med sulfatbestandig cement, kan risikere sulfatnedbrydning pga. tøsalt

27

Tak for opmærksomheden

28